

MÁTYÁS ÉS JÓZSEF

ApCsel 1,23; 26

Az emberiség életét irányító eszmék nem születnek egyszerre. Nem pattannak ki készen, mint Pállász Athénéé Zeusz fejéből, hanem lassan alakulnak, fejlődnek, míg a társadalmi lét egy bizonyos — az új eszmék befogadására alkalmas — fejlettségi fokán előtérbe kerülnek, s megkezdhetik a maguk irányító, az emberiség életmenetét átalakító, az emberi haladást meggyorsító s magát a társadalmi életet is átalakító hatásukat.

A kereszténység eszmevilága és maga a keresztény egyház sem jött létre egyik pillanatról a másikra. A keresztény eszmevilág lassan formálódott az Ószövetség népe lelkében, míg aztán Jézus e valláserkölcsei eszmevilág legértékesebb tanításait átszűrve lelkén, új formába öntve és részben új tartalommal töltve meg, azokat a világ elé tárta. Így lett Jézus a kereszténység elindítójává. Ő nem egyházat szervezett, hanem egy valláserkölcsei mozgalmat indított el. Szerepe az, hogy vágyat ébresztett tanítványaiban és hallgatóiban egy tisztultabb szellemű valláserkölcsei felfogás alapján felépülő emberi élet iránt. Tanítványai és követői, e vágy által vezetettve és Jézus személye iránti hűséges ragaszkodás szelleme által ösztönözve, hozták létre aztán a keresztény anyaszentegyházat.

A pünkösdi nagy eredmény is, amelyet az Apostolok Cselekedeteiről szóló könyv második fejezetében találunk leírva, az emberben lakozó isteni lélek hatására, de egy bizonyos előkészületi idő után érett meg a történelem síkján való megjelenésre. Figyeljük csak meg az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv első fejezetének leírását.

A tanítványok az aratási ünnepre való felmenetelük után, de még az ünnep beállta előtt „mintegy százhusz főnyi sokaság“-ot gyűjtöttek egybe, akikkel megtárgyalták a bekövetkezett események alapján a teendőket, s elhatározták, hogy „azok közül a férfiak közül“, akik velük „együtt jártak minden időben“, míg Jézus élt, egy férfit válasszanak, akivel a Judás halálával megüresedett apostoli tisztséget betöltsék és így a tanítványok számát az eredeti tizenkettőre kiegészítsék.

E sokaság összehozása bizonyos szervezési munkát tételez fel. Össze kellett hozni a sokaságot azok közül, akik a nagypénteki események ellenére is szükségét érezték a Mester emléke felelevenítésének, eszméi további ápolásának és terjesztésének.

E sokaságból választották ki, mint a kívánt feltételeknek legmegfelelőbbeket „Józsefet és Mátyást“, hogy egyikük elfoglalja Judás helyét. A döntést sorsvetéssel intézték el. A szerencse Mátyásnak kedvezett és ezzel ő „a tizenegy apostol közé számláltatott“.

Pünkösöd alkalmával, amikor a keresztény világ s így unitárius egyházunk is az emberben működő isteni lélek diadalmas megnyilatkozásának, Jézus eszmevilága diadalának, az első keresztény gyülekezet megalakulásának szentelt emlékűnnepet, foglalkozzunk azokkal a problémákkal, amelyek a felolvasott bibliai versek alapján beszédünk tárgyául

kinálkoznak. Mátyás, mint a megválasztott új apostol, jelképezze az egyházi vezetőket, akik az egyház mindenkori életében hűséggel és önfeláldozással állták meg helyüket, míg Józsefet tekintsük úgy, mint az egyházi élet egyszerű munkását, aki a névtelenségbe visszasüllyedve is végezte a maga hivatását, mint az egyház fennállásának és hivatása betöltésének lelkiismeretes támogatója.

Mátyásról a bibliai feljegyzések alapján csak azt tudjuk, hogy egy volt azok közül a férfiak közül, akik Jézussal és tanítványaival kezdetől fogva állandó kapcsolatot tartottak. Akikben buzgó érdeklődés nyilvánult meg tanításai iránt, aki tehát szívébe zárta és elméjében forgatta a hallott tanításokat a buzgó szívvel munkálta Istenországa megvalósulását.

A keresztény hagyomány szerint Mátyás egyike volt azon „hetven“-nek, akiket a Lukács evangéliuma feljegyzése szerint Jézus kiküldött, hogy az evangéliumot, Istenországa elközelítésének örömezenetét hirdessék. Ugyancsak keresztény hagyományból tudjuk azt is, hogy Mátyás Etiópiában hirdette az evangéliumot, s akit, miután Jeruzsálembe visszatért — István vértanúhoz hasonlóan — a tömeg halálra kövezett.

Az őskeresztény irodalomban két tanítása maradt fenn Alexandriai Kelemen feljegyzésében. Az egyik így szól: „Csodálkozzál az előtted lévő dolgokon“. Ez a tanítás Plátónnak, a nagy görög bölcsnek arra a megállapítására emlékeztet, mely szerint „a csodálkozás a tudás kezdete“. A másik pedig ez: „Ha egy választottnak a szomszédja bűnözött, a választott is bűnözött“. Ez a tanítás a keresztényeknek egymás cselekedeteiért való felelősségére utal, s mintegy kötelezi a keresztény embert, hogy a maga szomszédságában jó példaadással sugározója legyen a keresztény szellemnek.

Mátyással kapcsolatban az említett keresztény hagyományon kívül sokkal fontosabbak azonban azok a tanulságok, amiket mi magunk állapíthatunk meg vele kapcsolatban. Ezeket két pontban foglalhatjuk.

Az első az, hogy ő Jézus keresztfeszítése után nem egészen hét héttel vállalja az apostolságot, amikor még élénken emlékeztetben volt, és a lelkekben benne élt Jézus keresztfeszítettésének tragikus eseménye, s amikor a kereszt árnyéka még nagyon élesen rajzolódott ki a Jézust követők életútjára. Amikor valóban hősiesség kellett ahhoz, hogy valaki nyíltan odaálljon a Jézust követők közé. A keresztény hagyomány szerint életével kellett fizetnie vállalkozásáért.

A másik megállapításunk az, hogy Mátyásnak Judás helyét kellett vállalnia. A Jézust eláruló tanítvány helyében kellett olyan munkásságot kifejtenie, mely az árulóval szemben az igazi tanítványi ragaszkodásnak és hűségnek legyen példaképe. E hivatását be is töltötte, még pedig úgy, hogy az ő apostoli öntudata és munkássága a mindenkori egyházi vezetőknek valóban példaképül szolgálhat. Ma egyházközségeinkben: gondnoknak, pénztárnoknak, jegyzőnek, keblitanácsosnak, egyházfinak, gazdasági és nevelési bizottsági tagnak nevezik azokat, akik az egyházközségek életének közvetlen irányítói. Akik e fontos munkakörön át, nemcsak egyházközségük, hanem egész unitárius anyaszentegyházunk életének és virágzásának kell, hogy öntudatos munkásai legyenek.

Pünkösöd ünnepünk alkalmával emlékezzünk kegyelettel Mátyásra,

a Jézus tanítványai közé beválasztott, az apostolságra valóban méltó emberre, akinek emelkedett szelleme és nemes lelkiisége is hozzájárult ahhoz, hogy az aratási ünnep, a tanítványi kiállítás pünkösdi ünnepévé, a lélek megnyilatkozása alkalmává lett. Ez az emlékezés legyen elkötelezés a mindenkori egyházi előjárók számára, hogy hivatásukat hűséggel és odaadással, buzgósággal és példaadó áldozatkészséggel töltsék be időben.

Nem lenne azonban teljes ünnepi megemlékezésünk, ha az apostollá lett Mátyás mellett meg nem emlékeznénk Józsefről, akit Mátyással együtt állítottak a százhusz főnyi sokaság elé. Az a tény, hogy őt a Biblia elsőnek említi az előállított két férfi közt, azt mutatja, hogy ő szintén rendelkezett azokkal a feltételekkel, amelyek az apostoli hivatás betöltésére képessé tették. Józsefről csak azt tudjuk, amit az Apostolok Cselekedeteiről szóló könyv írója feljegyzett, hogy „hivatik Barsabásnak, kinek mellékneve Justus vala“, ami azt jelenti, hogy „megtérés fia“, mellékneve pedig Justus volt, aminek jelentése: „igazságos“. A Barsabás vagy „megtérés fia“ elnevezést bizonyára mások számára is emlékezetes megtérése folytán adták neki. A Justus, vagy „igazságos“ név pedig igazságérzetére, mindig igazságos magatartására és eljárásaira enged következtetni. Nagy dolog, ha valakit még életében „igazságos“ névvel tisztel meg környezete.

Józseffel kapcsolatban elég, ha a két melléknév alapján következtünk jellemére, s állapítjuk meg mi is, hogy bizonyára méltó lett volna az apostoli hivatás betöltésére. Élete további menetéről azonban nem tudunk semmit. Eltűnt abban a névtelen sokaságban, amelyből előállítottatott. E névtelenségbe való eltűnése azonban alkalmat ad nekünk arra, hogy e pünkösdi ünnep alkalmával megemlékezzünk — az ő emlékére — azokról a valóban névtelenekről, akik a kereszténység keletkezése és későbbi története rendjén, mint névtelen hősök szolgálták az eszme kibontakozását, segítették az eszméket hordozó Mestert és anyagul szolgáltak tanításaihoz, s akik később mint névtelen hősök segítettek a keresztény anyaszentegyházat, s annak keretében unitárius egyházunkat is fennmaradásában és hivatása betöltésében.

Utalhatunk a névtelen hősök egész sorára, hogy segítők szellemük, önfeláldozó lelkületük példaadó hatását annál inkább kiemelhessük.

Névtelen az a háromezer főnyi tömeg, amely az első pünkösdi alkalmával a Mester követésére magát elkötelezve megkereszteltetett.

Névtelenek azok a keresztények, akik barlangokat és földalatti katakombákat templommá szenteltek, akik imádkozó lélekkel, példaadó élettel, s ha kellett életük feláldozásával tettek biznyságot Jézus iránti szeretetükről s az ő szellemében működő keresztény egyház iránti hűségükről.

Névtelen az a sok-sok millió ember, akik az évszázadok folyamán, a világ különböző részein, mint egyszerű egyháztalagok töltötték be hivatásukat az egyház fennmaradása, a jézusi szellem ápolása és Istenországának építése munkájában.

S közelebb jöve unitárius egyházunk történelméhez, mennyi névtelen egyháztalagra kell gondolnunk, akik a maguk egyszerű életével, nemesveretű valláserkölcsai magatartásával és áldozatkészségével ott álltak egyházunk mindenkori vezetői mellett s egyházunk szomorú, nagypéntekes történelmi korszakai után diadalmas pünkösdi megújulásokat

hoztak létre. Gondolok azokra a névtelen egyháztagokra, akik ma is fennálló templomainkat felépítették s vallásos buzgóságtól vezéreltetve azokat vasárnapról vasárnapra imádságos lélekkel látogatták.

Legyen a pünkösdi megemlékezésünk segítségül az első tanítványi buzgóság, s az akkor megnyilvánult lelki hatás felújításában, hogy teljes szívvel és lélekkel álljunk mindannyian a tiszta jézusi szellem szolgálatába; hogy egyházi vezetők és egyszerű egyháztagok, mindannyian segítsük egyházunkat nemes hivatása teljesítésében: a békés, boldog emberi jövő munkálásában, Istenországga építésében és megvalósításában. Amen.

SZÁSZ FERENC

ATYÁITOK? HOL VANNAK ŐK?

Zak 1, 1—6

Bárhonnan is ragyogjon felénk, szeretjük a világosságot. A Nap sugara, a Hold fénye, esti magányunk órájában olvasólámpánk szelíd fényköre egyaránt meghitt barátunk. Ugyanígy vonz a szellemi, lelki világosság is: az igazság tiszta ragyogása, a szeretet éltető melege.

Néha azonban a világosság, a fény, legyen az fizikai vagy szellemi, meghaladja az emberi tűrőképesség határát, elviselhetetlenné válik. Bolygónk légkörének védőpajzsa nélkül a kozmikus sugárzás pillanatok alatt elpusztítaná a földi életet; a sivatagi homok perzselő hőségében elképzelhetetlen a növényi vagy állati élet magasabbrendű formája. „A látni vágyó” — figyelmeztet Vörösmarty —, napba nem tekint“, de fáradt szemünk gyakran még olvasólámpánk szelíd fényétől is könnyezik. A szellemi világosság, a lélek, az eszmék ragyogása is elviselhetetlen, ha hirtelen és leplezetlenül tárul fel előttünk. Ezért vakul el, hull össze, mintha villám sújtotta volna, megtérésének damaszkuszi útján a keresztényüldöző Saul, a későbbi Pál apostol. Örök igazság: Isten léte úgy világol, „mint az égő nap, de szemünk bele nem tekinthet.“ (Berzsenyi); nem tudjuk elviselni, emberi erőnket meghaladja Isten színről-szinre való látását.

A világosságról mégsem mondunk, mondhatunk le, s ehhez hadd tegyem még hozzá, hogy számunkra a valláserkölcsei élet legfőbb szellemi-lelki fényforrása a Biblia. E hosszas bevezető csak arra szolgált, hogy érzékeltetni tudjam, mekkora kincs a mi számunkra Szentkönyvünk. Benne Isten világossága ragyog s nem szabad lemondanunk e világosságról azért, mert néha a szemünkbe vakít, elviselhetetlennek tűnik, kellemetlen igazságokra vet fényt. Az isteni bölcsesség máskülönben is beárnyékolta, emberivé szelídítette a maga világosságát; olyan lámpást adott kezünkbe az Úr, amely esendő, gyarló, fejlődő emberiségünket is károsodás nélkül igazítja el a lelki útvesztők sötétségében.